

I Sympozjum Historia Elektryki

Dariusz Świsulski

Wydział Elektrotechniki
i Automatyki

O historii elektrotechniki i Polakach zasłużonych dla jej rozwoju rozmawiano podczas I Sympozjum Historia Elektryki, które odbyło się w dniach 29–30 czerwca 2015 roku na Wydziale Elektrotechniki i Automatyki Politechniki Gdańskiej.

Historia elektrotechniki sięga przełomu XVIII i XIX wieku, kiedy swoje badania prowadzili Michael Faraday, Luigi Galvani, Alessandro Volta czy André Marie Ampère. Nasilenie prac nad elektrotechniką nastąpiło w XIX wieku, doprowadzając do wydzielenia odrębnej dziedziny nauki i techniki. Od początku XX wieku elektryczność była wykorzystywana coraz powszechniej – powstawały nowe elektrownie będące źródłem prądu dla produkowanych coraz liczniej urządzeń elektrycznych. Początkowo elektrownie wytwarzały prąd stały, co wiązało się z ograniczeniem odległości między źródłem energii i jej odbiorcą. Dlatego powstające w późniejszym czasie elektrownie wykorzystywały już prąd przemienny.

Pierwsze elektrownie użyteczności publicznej na dzisiejszych ziemiach polskich zostały uruchomione w końcu XIX wieku: w Szczecinie

(1889 i 1892), we Wrocławiu (1891), w Bielsku-Białej (1893). Polacy mają również znaczący udział w rozwoju tej dziedziny techniki – wyróżniali się m.in. pionier elektrotechniki systemu trójfazowego Michał Doliwo-Dobrowolski (1862–1919) czy uczony o światowej sławie w dziedzinie metrologii elektrycznej – prof. Włodzimierz Krukowski (1887–1941).

W odpowiedzi na zainteresowanie historią techniki, w tym elektrotechniki, Centralna Komisja Historyczna Stowarzyszenia Elektryków Polskich postanowiła zorganizować cykliczne sympozjum, które pozwoli na spotkanie osób zainteresowanych historią elektryki pochodzących z różnych środowisk: pracowników wyższych uczelni technicznych, przemysłu, ale również historyków zajmujących się naukowo historią techniki czy też pracowników muzeów.

Organizatorem I Sympozjum Historia Elektryki był przewodniczący Centralnej Komisji Historycznej SEP dr hab. inż. Dariusz Świsulski, prodziekan ds. organizacji studiów na WEiA PG, we współpracy z WEiA, Gdańskim Oddziałem SEP, Instytutem Historii Nauki im. L. i A. Birkenmajerów PAN oraz Gdańskim Oddziałem Polskiego Towarzystwa Elektrotechniki Teoretycznej i Stosowanej. Sponsorem Sympozjum była ENERGA SA.

Wybór miejsca konferencji nie był przypadkowy. Nasza uczelnia jest jedną z najstarszych wyższych uczelni technicznych na obecnych ziemiach polskich, w których nauczano o elektrotechnice. Nie należy też zapomnieć o przypadającej w tym roku 70. rocznicy przekształcenia Politechniki Gdańskiej w polską państwową szkołę akademicką.

Drugim powodem jest związek PG z Alfonssem Hoffmannem, który decyzją Zarządu Głównego SEP oraz decyzją Walnego Zjazdu Delegatów PTETiS w 130-lecie urodzin został patronem roku 2015. Alfons Hoffmann był pierwszym Polakiem, który ukończył przedwojenny Wydział Budowy Maszyn i Elektrotechniki Politechniki

Fot. 1. Uczestnicy Sympozjum przed budynkiem WEiA

Fot. Krzysztof Krzempek

1

Gdańskiej (ówczesnej Königliche Preussische Technische Hochschule) w roku akademickim 1911/1912. Po wojnie, w latach 1949–1957, Alfons Hoffmann był pracownikiem Politechniki Gdańskiej. O zasługach tego twórcy systemu elektroenergetycznego na Pomorzu i zasłużonego działacza społecznego można przeczytać w artykule Tadeusza Domżańskiego i Anity Milewskiej opublikowanym w numerach 2–4/2014 „Pisma PG”.

W trakcie otwarcia I Sympozjum Historia Elektryki w audytorium WEiA rektor Politechniki Gdańskiej prof. Henryk Krawczyk podkreślił szczególną wagę, jaką na naszej uczelni przywiązuje się do historii, czego wyrazem jest przyjęta przez Senat PG dewiza „Historia mądrością – przyszłość wyzwaniem”. Okolicznościowe słowa do uczestników Sympozjum skierowali także prezes SEP dr inż. Piotr Szymczak i prezes Zarządu ENERGA SA Andrzej Tersa.

W czasie inauguracji Sympozjum zostały wręczone medale i wyróżnienia przyznane przez Zarząd Główny SEP, których laureatami są również pracownicy PG. Szafronową odznakę honorową SEP odebrał prof. Jacek Marecki, medal im. prof. Włodzimierza Krukowskiego dr hab. inż. Dariusz Świsulski, medal im. inż. Michała Doliwo-Dobrowolskiego prof. Kazimierz Jakubiuk, medale im. prof. Alfonsa Hoffmanna prof. Leon Swędrowski i dr hab. inż. Ryszard Roskosz. Ważnym punktem inauguracji Sympozjum było uroczyste odsłonięcie tablicy poświęconej Alfonsowi Hoffmannowi, umieszczonej

Fot. 2. Tablica pamiątkowa poświęcona Alfonsowi Hoffmannowi

Fot. 3. Odsłonięcie tablicy pamiątkowej przy wejściu do budynku WEiA

Fot. Krzysztof Krzempek

2

przy wejściu do budynku WEiA. Autorką projektu tablicy i jej modelu gipsowego jest Dobrochana Surajewska – gdańska artystka rzeźbiarka. Tablica pamiątkowa została odsłonięta przez prorektora PG prof. Kazimierza Jakubiuka, dziekana WEiA prof. Leona Swędrowskiego, współpracownika prof. Alfonsa Hoffmanna – prof. Jacka Mareckiego – oraz przez wnuka Alfonsa Hoffmanna – Tomasza Hoffmanna. Uroczystość odsłonięcia została zakończona wspólną fotografią uczestników przed budynkiem WEiA.

Obrady Sympozjum trwały dwa dni, w czasie których w ośmiu sesjach wygłoszono 35 referatów. Poszczególne sesje nosiły tytuły:

- „Alfons Hoffmann patronem roku”,
- „Polacy zasłużeni dla elektryki”,
- „Początki zastosowań elektrotechniki”,
- „Historia rozwiązań technicznych”,
- „Historia Stowarzyszenia Elektryków Polskich”,
- „Historia przemysłu i organizacji elektrotechnicznych”,
- „Historia szkolnictwa elektrotechnicznego”,
- „Współcześni zasłużeni elektrycy”.

Wśród prelegentów byli również pracownicy naszej uczelni. Prof. Jacek Marecki wspominał swojego nauczyciela i późniejszego współpracownika Alfonsa Hoffmanna, przypominał również, jak losy Hoffmanna spletały się z losami prof. Kazimierza Kopeckiego. W drugim wystąpieniu prof. Marecki omówił działalność Komitetu Elektryfikacji Polski PAN w latach 1956–1961. Dariusz Świsulski przedstawił formy upamiętnienia polskich elektryków, Barbara Ząbczyk-Chmielewska omówiła historię Politechniki Gdańskiej do roku 1945, a Witold Par-

3

teka opowiedział o twórcach patentów, wynalazków i norm na Wydziale Elektrycznym oraz Elektrotechniki i Automatyki PG.

Duże zainteresowanie zgromadzonych wzbudziła wystawa „Sylwetki i dokonania polskich elektryków” przygotowana przez Agnieszkę Leszczewicz z filii Biblioteki Głównej na WEiA.

Uczestnikami Sympozjum były osoby z całej Polski oraz ze Lwowa, dlatego organizatorzy skorzystali z okazji, by przybliżyć im zabytki elektrotechniki na naszej uczelni, w Gdańsku i okolicach. Na PG można było zapoznać się z zabytkowym wyposażeniem Laboratorium Maszyn Elektrycznych z 1904 roku oraz z zabytkowymi przyrządami pomiarowymi z Laboratorium Miernictwa Elektrycznego.

W ramach Sympozjum uczestnicy odbyli dwie wycieczki. Pierwszą na wyspę Ołowianka, gdzie w kompleksie dawnej gdańskiej elektrowni wybudowanej w latach 1897–1898 i pracującej do roku 1997 mieści się obecnie Polska Filharmonia Bałtycka im. Fryderyka Chopina. Oglądając wnętrza Filharmonii i słuchając wyjaśnień przewodnika, można było przeanalizować przykład adaptacji dawnego budynku przemysłowego na cele kultury.

Na drugą wycieczkę wybrano się do Straszyna, by obejrzeć zabytkową elektrownię wodną. Uczestników Sympozjum powitał w Straszynie i przedstawił historię tamtejszej elektrowni prezes Zarządu ENERGA SA Andrzej Tersa. Elektrownia w Straszynie została uruchomiona w 1910 roku jako pierwsza na Raduni. Po zniszczeniach w 1945 roku szybko została naprawiona i pracuje do dzisiaj. Goście mieli okazję uczestniczyć w rozruchu hydrozespołu, odbyli spacer nad brzeg zbiornika elektrowni i obejrzeli film o elektrowniach na Raduni.

Uczestnicy Sympozjum chwalili dobrą organizację konferencji, ciekawe referaty i piękną zabudowę Politechniki Gdańskiej. Ze względu na duże zainteresowanie przedstawianą tematyką Centralna Komisja Historyczna SEP zdecydowała, że drugie Sympozjum Historia Elektryki odbędzie się za rok w Szczecinie, natomiast trzecie – w 2017 roku we Wrocławiu.

Osoby, które nie mogły wziąć udziału w Sympozjum, mogą zapoznać się z przedstawionymi referatami, opublikowanymi w dwóch „Zeszytach Naukowych Wydziału Elektrotechniki i Automatyki Politechniki Gdańskiej”, nr 43 i 44. Zeszyty te w wersji elektronicznej dostępne są na stronie internetowej WEiA PG → Nauka → Zeszyty Naukowe.

Detale architektoniczne na zabytkowym Gmachu Głównym PG

Fot. Krzysztof Krzempek